Побережець Н.Б.,
викладач кафедри маркетингу та управління бізнесом
УДПУ імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ

Основна особливість аграрної галузі – функціонування в умовах підвищеної невизначеності з властивими виключно сільському господарству ризиками. Для власників агробізнесу важливим завданням є визначати, оцінювати та управляти ризиками.

Дослідження проблем управління ризиком в економіці висвітлені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Варченко О. М., Єрмасова Н. Б., Дуброва О. С., Джулі Дана та Кристофер Гілберт. Проте дослідження проблем управління економічними ризиками підприємств агробізнесу до цього часу залишаються актуальними.

Управління ризиками – це вибір найкращої альтернативи, що сприятиме мінімізації негативних фінансових наслідків несприятливої погоди, низької врожайності, коливання цін та інших факторів. Необхідно виділити два основних напрямки ризик-менеджменту:

- превентивна робота (визначити можливі негативні події та застерегти підприємства від їх настання);
- робота пост-фактум (прийняття заходів, які зменшать негативні наслідки несприятливої події, яка вже відбулася).

У класичному варіанті повний цикл ризик-менеджменту складається з п’яти етапів:

1. виявлення всіх можливих загроз для бізнесу;
2. оцінка ризиків (прорахунок можливого збитку при настанні несприятливої події і оцінка ймовірності настання кожного з них);
3. надання пріоритетів (неможливо управляти всіма ризиками відразу - з великого списку можливих ризиків необхідно вибрати саме ті, за якими компанія буде приймати превентивні заходи);
4. вибір методів управління ризиками та їх впровадження;
5. аналіз проведеної роботи, усунення помилок і повторення циклу знову з першого кроку.

Потрібно враховувати, що управління ризиком – це постійний нескінченний процес. Ефективність управління ризиком підвищується з кожним новим циклом, оскільки зібрана інформація і статистика виникнення тих чи інших ризиків в минулому дозволяє розробляти більш точні прогнози на майбутнє. Розглянемо кожен з видів ризику більш детально.

Репозитарій УДПУ

Виробничі ризики в аграрних підприємствах практично непередбачувані, оскільки пов'язані зі зміною кліматичних та погодних змін, хворобою рослин і худоби, нападом шкідників і т. п. Заздалегідь передбачити його неможливо, а в разі настання, збитки для підприємства можуть бути колосальними.

Ринкові та цінові ризики характеризуються отриманням збитків або недоотриманням прибутку, пов'язаних зі зміною цін на продукцію, сировину, паливо, комплектуючі машин, а також падіння вартості активів.

Фінансові ризики виникають у випадку, якщо компанія займає гроші і зобов'язується погасити борг. Підвищення процентних ставок по кредитах - ось джерело такого ризику. В українських реаліях, коли і дрібні, і досить великі сільгосппідприємства залежні від кредитування (кредит на закупівлю насіння, палива береться в рахунок майбутнього врожаю), виникнення цього типу ризику досить ймовірно.

Податкові ризики виникають у результаті зміни податкової політики держави, що підвищує ймовірність фінансових втрат.

Особливої уваги потребує виникнення ризику, пов’язаного із людським фактором (розкрадання торгово-матеріальних цінностей, незаконного списання продукції, махінацій з вимірами і зважуванням і т. д.).

Щоб нівелювати вплив ризиків на виробництво та функціонування підприємства перш за все необхідно визначитися із можливими ризиками та залучити спеціально створену групу експертів (у неї можуть входити як представники підприємства, так і запрошені консультанти), щоб з’ясувати який можливий збиток може бути нанесений компанії від кожного ризику; яка ймовірність того, що ця подія відбудеться.

Найбільш простий спосіб управління ризиками - уникнення. Для того, щоб підприємство не постраждало, варто позбавитися від джерел, що генерують цей ризик: продати нестабільні напрямки бізнесу або звільнити ненадійних співробітників.

Інший спосіб - диверсифікація активів. Інвестиції в нові технології – це ще один спосіб управління ризиком, що дозволяє перевірити на окремо взятому напрямку бізнесу, які з технологій можуть знизити збиток, і впровадити їх для інших напрямків.

Цінові ризики аграрії усього світу убезпечують хеджуванням ф'ючерсами - це угода на купівлю або продаж активу в конкретно означений час у майбутньому за заздалегідь визначеною ціною. Якщо ціна на продукт знизиться, то за ф'ючерсним контрактом покупець все одно зобов'язаний буде його викупити за заздалегідь обумовленою ціною. Це характерне не для всіх груп товарів, а українське законодавство забороняє прямий вихід

Репозитарій ЧДТУ

українських компаній на ф'ючерсні ринки. Однак, якщо зареєструвати головну компанію бізнесу не в Україні, то такий спосіб страхування ризиків стане доступним. У цьому випадку варто заздалегідь подбати про правильну структуризацію підприємницької діяльності.

Виробничі ризики в агробізнесі попереджають методом страхування. Страхування полів сільськогосподарських культур можливо ще до початку аграрного сезону. А якщо навесні посіяні культури так і не зійшли або були пошкоджені шкідниками, компанія має право розраховувати на компенсацію збитку.

Тому важливо аналізувати господарську діяльність постійно, щоб попереджувати та стримувати вплив негативних факторів на виробництво.

Список використаних джерел

1. Ермасова Н.Б. Риск-менеджмент организации / Н.Б. Ермасова. – М.: Альфа-Пресс, 2005. – 240 с.

2. Дуброва О.С. Сучасний погляд на ризик-менеджмент як важливу складову системи управління підприємством / О.С. Дуброва // Стратегія економічного розвитку України: наук. зб. – К.: КНЕУ, 2002. – Вип. 1 (8). – С. 45–49.

3. Варченко О.М. Обгрунтування системи методів кількісного аналізу ризиків інвестиційних проектів / О.М. Варченко/ Економіка та управління АПК: Збірник наукових праць / Білоцерків. нац. аграр. ун-т. – Біла Церква, 2012. – Вип. 7 (93). – С. 5-9.

4. Литвинчук І. Л. Ризик-менеджмент в корпоративних підприємствах агробізнесу / І. Л. Литвинчук // Вісник ЖНАЕУ. – 2011. – № 1, т. 2. – С. 186–199.

5. Dana J., Gilbert C. L. 2008 ‘Managing agricultural price risk in developing countries’. In Risk management in commodity markets: from shipping to agriculturals and energy (ed. Geman H.), pp. 207–307. Chichester, UK:Wiley Finance.

Репозитарій УДПУ